

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Carver de Madoz, núm. 31 y 35

SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Sabadell	2 rals al mes.
Fora	8 " trimestre.
Un número sol.	1 "
Anuncis á preus convencionals.	

EN INTERES DE SABADELL

VII

Aquells de nostres compatricis que després de molts y continuats esforços han lograt posar de manifest sas bonas condicions pera 'l estudi y cultiu. de las arts, en sas múltiples manifestacions, mereixent sos primers ensaigs pictòrichs lo premi del aplauso dels que de més aprop han tingut ocasió de jutjar son mérit relatiu; aquells joves entussiasas, viuhén condemnats á sas propias forsas y sens mes amparo que sa vocació decidida, ni mes direcció que la que mutuament 's prestan los uns als altres, moguts per l' instint sublim que adorna á quants senten dintre son cor lo foch de la inventiva, de la creació, del amor al art.

Quan un home dona provas de forsa de voluntat y mogut per sas propias inclinacions empren una carrera tan difícil com trevallosa y plena d' inconvenients com ho es l' estudi del art 'pictòrich, mereix altra cosa mes que 'l simple aplauso d' uns quants amichs entussiasas, mereix que se 'l ajudi moral y materialment, que se li facilitin medis pera que, ab la direcció d' un bon mestre y l' estudi de las obras d' autors il·lustres, pugui després d' algun temps de fatigós trevall d' observació anar perfeccionant las sevas fins al punt que alcansi son privilegiat talent d' artista. Pero aixó, n' estich convenent, no fa per nosaltres.

Aquí pera res pot tenir en compte lo jovent estudiós aquell antich y conegut refrá que diu *ajúdat, que ajudat serás*, y sí aquell altre de que á Sabadell *cada hù mira per ell*.

Recordo que ab motiu d' ésser tancadas pera 'l cult religiós las portas del arquitectónich edifici que fou esglesia de PP. Escolapis,

va iniciarse la idea d'aprofitar dit edifici pera la creació d'un museu de pinturas, mereixent la aprobació general y l'apoyo de la premsa. Fins recordo que 'l digne diputat á Corts per aquest districte, que ho era en aquella fetxa un digníssim fill de Sabadell, avuy difunt, va prometre procuraria conseguir que per lo ministeri de Foment se fes donació pera dit museu d'alguns quadros dels molts existents en aquell departament oficial. Mes han transcorregut uns quants anys y aquest assumpto ha quedat mort com molts altres.

Are aquell bonich edifici no 'ns serveix de res y 's fa malbé llastimosament mal grat se 'n dolguin los partidaris de la conservació d'obras d'art tan bonicas com la que fou esglesia de PP. Escolapis. Tancat com está are á mes de que perdrá promptament tota sa hermosura interior, te la doble desventatja de donar sas parets exteriors, brutas com son, un aspecte tan profá á aquell edifici que cap persona estranya es capás de reconeixer en ell un antich temple de nostras venerandas creencias. En quant al ornat públich no cal dir que no 'l favoreix gens ni mica. Y donchs ¿pera qué serveix? Crech verament, que pera res, á pesar de que podria habilitarse dit edifici pera museu ó biblioteca, tota vegada que un y altra tindrán que crearse dintre poch temps, per ésser aquesta la aspiració llegítima del element estudiós de nostra ciutat y perque aixís ho reclama 'l moviment intelectual contemporani.

Jo ja sé que la falta de recursos en que está lo erari municipal priva á nostras autoritats d'empendrer cosas de tanta trascendencia com la de que tracto y que per lo mateix no seria estrany que pensés enagenar dit edifici y 'l que avuy dia serveix de *presons interinas* pera fer quartos; pero tal determinació cal pensarla detingudament, encara que segons diuen la necessitat fa fer moltes cosas... que no serán tan bonas y tant de profit públich com lo museu y biblioteca popular.

E. DIUMARÓ Y GRANÉ.

DISCURS

del president del «Centre Escolar Catalanista» de Barcelona

DON ENRICH PRAT DE LA RIBA

llegit en la Sessió inaugural del Curs de 1890 á 1891

Senyors:

Vinch á parlarvos de la Pàtria Catalana que petita ó gran, es la única pàtria nostra. Voldria fervos tocar sos mals actuals, y que entrevejesseu son millor pervindre, mostrárvosla esclava y fervos veure després com

se fonen sas cadenas; be es veritat que poch m' ha de costar convenceus á vosaltres, que com jo sentiú en la ànima sos dolors, com jo lluyteu pera retornarli la llibertat perduda y com jo somniheu mirarla un dia entrar á la vida de las nacions ab la serena majestat de qui en temps no llunyans n' ha sigut reyna.

He dit la esclavitut de Catalunya; oh, no es per desgracia nostra aquesta paraula sols un crit del sentiment que plora perdudas grandesas della pàtria; no; es també la rahó qui fent chor ab lo sentiment nos retreu sempre, á totas horas, que Catalunya es esclava, que nosaltres com á catalans no som lliures.

Duas menas d' esclavitut existeixen no menys afrentosa y brutal l' una que l' altra: l' esclavitut del home, que ha desaparegut per sempre; la de las nacions que subsisteix encara. Los principis de llibertat y fraternitat be ó malament s' aplican á las relacions individuals d' home á home; mes no han guanyat encara las relacions de poble á poble. A tots los homes se regoneix igualtat essencial de naturalesa, en qualsevol condició y estament es respectada la dignitat y altesa de la personalitat humana; ja no hi ha pagesos de remensa, ni esclaus, homes-cosas, que sian trossejats quan dos ó mes patricis se disputin sa possessió, y estigan privats de las dolsors de la familia y portin la ignominiosa argolla ab lo nom de son senyor y parlin sa llengua y adorin sos deus y diverteixin son cor ab las estremituts d' una llarga y provocada agonia.

Mes existeixen pobles, com los del sud de Germania, verdaders pagesos de remensa que serveixen d' escambell á la despòtica Prussia, en pro de qui lluytan y treballan. Existeix Irlanda verdadera esclava condemnada á morir de fam pera diversió y passatemps dels moderns patricis d' Anglaterra. Existeix Polonia trossejada per la ambició dels senyors poderosos que la voltan; Bohemia, á qui de res ha servit lo triomf per la forsa de la heróica Hungria; la regió del Tyrol, Creta y Armenia, Saboya y Rumelia, Llenguadoch y Provensa, Gascunya y Armórica, Basconia y Navarra y Galicia y Valencia y Mallorca y Catalunya.

Y Catalunya, si, que han trossejat com Polonia, que han volgut fer morir de fam com Irlanda: verdadera esclava, que anyora aquella llar ahont se juntava ab fills que 's deyan Llúrias y Moncadas, Jaumes y Peres d' Aragó, Fivallers y Margarits, Clarís y Casanovas; que 's veu privada del fecon maridatge de tot poble ab sas lleys políticas; y que porta la argolla de la esclavitut no al coll com los esclaus d' avans, sino al pensament que sentint creixer y enrobustirse sas alas vol empendre la volada y topa entre las reixas d' una llengua forastera ahont acaba

pegant d' alas, glatint y fentse trossós (1)

Y aixó sols en la civilisada Europa. ¿Qué deu passar al Africa, al Assia, á Oceania, pobles calificats de bárbaros perque desconeixen lo dret y 's regeixen per la forsa? Al menys en aquellas encontradas no s' enganya als pobles esclaus, com nos han enganyat á nosaltres, parlantnos á tota hora de llibertat, fentnos creure en una llibertat mentida y fentnos derramar nostra sanch per una llibertat que no ha fet mes que cambiar lo nom de nostras cadenas.

Los que 'ns escoltan plens de preocupacions califcan de sentimenta-

(1) Angel Guimerá.

lismes poétich-trágichs nostras paraulas; no saben comprendre com formant part d' un estat en que vigeixen los drets d' igualtat, de llibertat y de sufragi, gesém anomenarnos esclaus.—Y no obstant, res mes cert que aixó. Tots aquestos drets son per l' home, per lo catalá no n' hi ha cap.

La igualtat devant la llei es mentida per nosaltres; perque la llei proscriu, condempna nostra llengua y 'ns imposa una llengua que parlan altres homes, destrueix la organisació de nostra familia y 'ns imposa una familia d' altres homes, arrecona nostras institucions politicas y administrativas pera subjectarnos á institucions formadas per altres homes, vol ab la ajuda estrangera destruhir las eynas del treball ab que 'ns guanyem la vida pera reduhirnos al nivell d' aqueixos altres homes. Hermosa igualtat la d' aquesta llei! Jo no se que fessin mes los senyors ab los seus esclaus de lo que fan aqueixos homes ab nosaltres.

Tenim, es cert, lo dret d' associarnos, de reunirnos, de nombrar representants; mes, en realitat, que son aquestos drets, sino migradas tentativas de vida política, per nosaltres que la tingerem tan robusta y esplendorosa? En la taula política espanyola se 'ns cedeix lo recó mes insignificant y se 'ns dona per caritat no mes que engrunas. May, donchs, podrem acontentarnos d' anar á menjar lo pá de la vida pública, lluny de casa, en una estada forastera ahont se 's malmira y moteja, podent menjarlo en casa propia, entre fesomias germanas, pastat per mans amigas y ab blat cullit en los camps y rompudas de la patria.

L' últim dels drets polítichs establerts per la Constitució vigent, es lo d' opció á cárrechs públichs. Tampoch aquest se realisa per nosaltres. L' eminent patrici n' Angel Guimerá ho diu en un de sos discursos: «En la série de ministres que han pasat per lo poder desde la Restauració, cerquéuhi catalans é hi trobareu al senyor Balaguer, y cap mes en la interminable llista. Veyeu los noms dels subsecretaris del ministeris, dels capitans generals, y dels altres cárrechs superiors del exércit y de la armada; mireu los governs civils, las direccions generals, lo Consell d' Estat, la magistratura, las academias, la alta ensenyansa..... que pochs noms catalans hi trobareu, y encara d' aquestos molts no serán fills de Catalunya, sino de Valencia, d' Aragó y de Mallorca. Que fonda no ha d' esser la malaltia, senyors, quan sense posarse d' acort las nacionalitats d' Espanya que resultan mes afavoridas y que son las Castellas y Andalucias no mes deixantse anar per l' instint sons indivíduos, se dona aquest resultat que esclaya contra de Catalunya!»

Contra aqueixa tirania s' aixeca potent la veu que aclama las nacionalitats naturals é históricas. «La política de las nacionalitats está morintse», ha dit fa poch lo ministre Crispi, un dels autors de la unitat d' Italia. Desde son enlayrat setial no ovira lo que passa en los fons de las societats; veu com trontollan aqueixas unitats artificials que ell defensá, mes no s' adona de que llur agonía es la vida de las nacions verdaderas. Las nacionalitats que moren son aquellas de que 'ns parlan los llibres, las *grandes nacionalidades*, constituídas sempre en perjudici de las patrias naturals per lo poder avassallador d' una nacionalitat que á Fransa será la Neustria, á Bretanya, Anglaterra á Espanya, Castella. Avuy ja per molts Espanya es sols un nom indicatiu d' una divisió geográfica, com ho es Europa. Avuy son molts los que veuhen clar que Espanya no es una nació, sino un un estat; y que 's penetran de la diferencia que va del *Es-*

tat obra d' homes, entitat artificial, á la Nació entitat natural, producte de la expontaneïtat del desenrotllo històrich. Y som molts també los que penetrats d' aquesta diferencia, volém que 'ls estats siguin nacionals; porque enteném que la nació es una persona social, y tota persona social, pel sol fet de serho, te dret á proclamar sa soberania.

Mes, ¿triomfarem? ¿Podém esperansar la victoria? Hi ha homens que no mes saben veure lo que immediatament afecta sos sentits; tancats dins la atmósfera de las sevas aficions y concupiscencias, no veuen res de lo que á fora passa.—Pera ells nosaltres som utopistas, pochs en número, caps escalfats per la mania de fer versos, inofensius ab nostres entreteniments literaris, nostra conducta política especialissima, nostras paraulas plenas de sentiments elevats casi al grau de sentiments poétichs. Fan lo buyt al voltant nostre, 's riuhen de lo que anomenan nostres desfogaments, nos motejan y 'ns menyspreuhan. Pobres orgullosos! ni 'ls ensenya lo passat á ser prudents y previsors, ni saben llegir en los síntomas del present lo que 's prepara 'l pervindre.

Quant los veig que ab la burla als llavis nos miran reunirnos pera rentar injurias fetas á la pàtria ó defensarla y enaltirla y jurarli eterna fidelitat, pren forma y relleu en mon esperit lo recort dels municipis feudals de la edat mitja ab sos carrers estrets y tortuosos, son formigueig d' interessos, son tráfech comercial, son despertar de sentiments, y son bullir y fermentar d' ideas y aspiracions. Los nòbles y damas, aburrits de gosar, miravan darrera 'ls finestrals de sos palaus ó tornant de sas casseras, als burgesos afanyantse, bruts del treball, desfets de roba, de formas grolлерas y fesomias vulgars, concorrer á la plassa de la Iglesia ó del mercat, á jurar sobre 'ls Sagrats Evangelis la lliga comunal para deslliurar las ciutats del domini dels castellans. Se 'n reyan, feyan materia de sas burlas las ridiculas figuras y aspiracions d' aquells senzills artesans, sens reparar que aquestos anant y venint, travallant y juramentantse acumulavan tresors, y enfortian la palanca d' or ab que després drestruhiren lo poder del feudalisme.—Oh, no 'ns faltará á nosaltres tampoch, no, la poderosa palanca; per la llengua y 'l dret hem travallat l' un dia y l' altre; en la llengua y 'l dret, síntesis de nacionalitat catalana la trobarém tant potent, que ab ella, no una, mil centralisacions y despotismes que 'ns lliguesin, destruhiriam.

Y 'ls destruhirém no cal duptarho; la lley de causalitat es tan necessaria é indefectible, lliga 'l desenrotllo de la vida de las societats ab una successió de causa y efecte tan inquebrantable, que no 's permet ni per un instant lo dupte. O sino analisem en que sia á grans gambadas lo procès de la civilisación europea.

En la Edat Mitja 'ls pobles europeos deixats á sa expontaneïtat, informats pels principis essencialment progressius del Cristianisme y vigorisats per l' encreuhament ab rassas verges, deixan desenrotllarse totas las forsas vitals ofegadas per la esclavitut y la centralisació romana. La barreja heterogénea resultant de la invassió va sossegantse; se dibuixan en ella 'ls rasgos característichs de las nacionalitats que 's forman; s' organisa 'l feudalisme institució que fou un verdader progres; va desenrotllantse una classe nova, desconeguda, lo tercer estat, la classe mitja; s' agrupa en gremis que fan progresar lo comers y la industria; s' organisan universitats, se forman las llenguas, s' inician las literaturas, se desper-

tan y avivan las inteligencias, se determinan las instituciones legals dels pobles, se llibertan los municipis, apareixen las corts representativas de classes y ordes socials. Fins aquí tot en cada nació era fill de son propi caràcter, rassa, esperit ó manera de ser.

Mes, ab lo descobriment dels monuments legals de Roma y la entrada de la classe mitja á la vida pública, se despertá una tendencia irresistible al Dret Romá, que traba en totas las nacions una lluyta incessant ab lo Dret Indígena; lo de Catalunya fou vensut, y avuy lo fons principal de nostras lleys civils lo forma la llegislació romana. Los jurisconsults y sabis que sortian de la universitat de Bolonia ab l' estudi de las lleys imperials s' enamoran del cessarisme del imperi bizanti y somian, cada un pera son poble, un Cèssar Justiniá voltat de consellers ilegistas. Los Reys fan política cessarista y s' apoyan ab los lletrats sempre fills del poble, pera combatre lo feudalisme y ferse absoluts. La arquitectura pert sa bellissima forma naturalista, y 's concreta á contrafer las formas clássicas. Se propagan ab la imprenta las obras literarias de la antiguetat romana y grega, y 's tors lo curs de las literaturas nacionals indigenas, especialment á Fransa, que 'n crea una anomenada pseudo clássic. Fins á la Iglesia arribá 'l contagi; y aixis nos trobem ab un Gregori nové que al publicar las Decretals prenent á Deu un de sos noms, s' intitula diví, al estil dels emperadors de Roma.

Avansan donchs contra la espontaneïtat ó realitat dels pobles, tres unitarismes pagans ó clásichs. Lo Dret ha de ser únicament lo Dret de Roma. La autoritat sols una, la del Cèssar. La font de la bellesa una no mes tambe, la forma clássica.

Al mateix temps que aquesta onada de romanisme y fins pot ser á causa d' ella, invadia la societat una altre corrent no menos poderosa. Aquesta naix en la Reforma. Los reformadors malgrat destruir la autoritat de la Iglesia acceptan encara la Revelació; mes la indiferència religiosa que segueix á las grans disputas teológicas dels sigles XVI y XVII, la arracona ben prompte quedantse ab la sola rahó humana. Lo método 's torna completament racionalista, se funda sols en la rahó; pero una rahó parcial, insuficient, ignorant del passat y del present dels pobles, de la causa, fonament y llegitimitat de las instituciones ab que 's topa, descoñexedora dels títuls llegitims de la tradició y de la costum, y extranya del tot al poble que coneix sols de passada y sens endevinar sos sentiments y aspiracions.

Los sabis de la época educats en l' estudi dels clásichs, vehuen totas las cosas á través d' una forma intelectual fixa, d' una rutina clássica, segons expressió del ilustre Taine. L' home que ells coneixen,—diu aquest autor,—no es l' individu real, tal com existeix en la naturalesa y en la historia, es á dir com un organisme complet de caràcters y de particularitats superposadas, entrellassadas y coordinadas. En sas obras literarias, tot hies, menos 'l home: los personatjes son tan sols ninots ben ensenyats y lo mes sovint trompetas per las quals l' autor llensa al públich sas declaracions: Grechs, Romans, caballers de Edad Mitja, Turchs, Alarbs, Peruans, adoradors del foch, Bizantins, tots son la mateixa máquina de recitar llargas tiradas de yersos. La mateixa ausencia del home real trobem en la historia; sembla al llegir los historiadors de la época que 'ls climas, las instituciones, la civilisació, que transforman de soca y arrel

l'esperit humà, sigan pera ells no mes que exterioritats, las envoluras accidentals que lluny de penetrar fins al fons, tocan tot just sa superfície. La diferencia prodigiosa que separa als homes de dos sigles ó de duas rassas, los escapa. Lo grech antich, lo cristià dels primers sigles, lo conquistador germànic, l'home feudal l'árabe de Mahoma, l'alemany, l'inglés del Renaixament, apareixen en sos llibres com en sas estampas y frontispicis, ab algunas diferencias de vestidura, pero ab los mateixos cossos, las mateixas caras y las mateixas fesomias, atenuadas y borrossas.

Era en fi la rahó clàssica, la rahó abstreta de la realitat humana é històrica, la rahó enorgullida y superba del ignorant que sab quatre principis de la ciencia.

Aquesta falsa concepció del home devia influir é influí en efecte en totas las esferas. La filosofia 's torná ideologista ó be sensualista y materialista. Lo dret polítich construí sistemas absoluts, universals, aplicables á totas las rassas y paissos. La Sociologia vejé la causa del malestar social no en los abusos de las institucions y en la imperfecció y perversitat originaria del home, sino que extremada y generalisadora sempre culpa la organisació social existent y s'ensanya ab los gremis. La economia política nou nascuda á Inglaterra estableix principis universals, absoluts també, que han de produhir grans esclats de prosperitat en tots los pobles.

També en aqueixa corrent trobém l'unitarisme exclussivista. Un sol dret, una sola autoritat, una sola forma estètica, deya 'l romanisme. Lo filosofisme esclama: un sol instrument pera cercar la veritat, la rahó; una sola forma de la rahó, la rahó rahonadora ó generalisadora; una sola manera de ser del home, l'home deslligat de tot caràcter d'individualitat y nacionalitat; una sola forma constitutiva de la societat, lo contracte; una sola organisació social, l'individualisme; un sol règimen administratiu, la centralisació francesa; una sola organisació política, 'l parlamentarisme inglés estrafet; uns sols principis econòmichs, los de la escola inglesa.

Y qué be s'agermana y compenetra tot en la societat! Al mateix temps quo Lluís XIV s'asseu en lo trono d'Europa y esclama: «L'Estat soch jo», fórmula suprema del absolutisme y la centralisació, la rahó entronisada de sopte sent lo vértich de sa impensada grandesa, y esclama: «La veritat soch jo, la ciencia jo y no mes que jo; fora de mí no existeix res. Per mí no hi ha rassas, ni nacions, ni singularitats individuals, ni classes; per mí no hi han climas que diversifiquin, ni deserts que aïlin, ni rius y mars que uneixin, ni montanyas y serras que separin.» Com lo Cèssar troba en sí l'origen, causa y fi de son poder, la rahó troba en sí propia l'origen, causa y fi de la veritat tota.

Y que be 's casan senyors lo Classicisme, l'Abstraccionisme, l'Absolutisme y l'Uniformisme en lo método, en la ciencia y en la vida social, produhint en totas parts l'Artificialisme ó Convencionalisme.

Tots los elements formals de Revolució están á punt. Mes pera que esclati es precis que la miseria y 'l desgovern exasperin los esperits; que la familia estiga minada per la corrupció de costums, y 'ls gremis sian aborrits per sos abusos, y tremolin los tronos dels reys corcats per sos vicis, y la Iglesia visqui anémica, combatuda per l'escepticisme, per las heretgias y per sas divisions internes.

Lo gòtich palau de la Edat Mitja minat lentament en l'espai de cinch sigles, s'enfonzá allavors quan ja ni era sombra de lo que havia estat. La Revolució francesa lógica continuadora del absolutisme real, propagadora é implantadora de tots los falsos principis crescuts á la ombra del cessarisme, acabá de destruir la hermosa obra de la Edat Mitja.

Mes cataclismes tan trascendentals com la Revolució francesa sotraquejan y remouhen tan fundament la societat que despertan mil activitats y sentiments adormits. Al estrépit del gran terratrémol se desvetllaren las nacionalitats embrutidas pel absolutisme, 's palporen los cadenas; pera rómprerlas feren causa comú ab la Revolució, que tant parlava de llibertat, lluytaren pera ella, la entronisaren y... seguiren captivas com avans; los mateixos carcellers ab noms diversos!

Mes tan bon punt la Revolució s'hagué consumat, s'iniciá en l'orde ideal una reacció en contra d'ella y de sas causas, reacció representada per un gloriós enfilall d'homes ilustres, de diversas religions y escolas filosóficas, que comensa ab lo catòlich Chatheaubriand y acaba ab l'anarquista Proudhon y 'l possitivista Renan.

Y nosaltres los regionalistas ó nacionalistas nos aném posant al devant d'aquest moviment contrari á la elaboració social de la Edat Moderna. Nosaltres naturalistas y realistas en l'art, som també 'ls naturalistas y realistas del camp de la política, que escribim en nostre evangeli: Via fora 'l uniformisme clàssich, via fora 'l romanticisme y sentimentalisme progressista, via fora 'l convencionalisme parlamentarista.»

Y aquestas veus que 'l sentiment de pàtria nos ha inspirat troban resó en totas las encontradas d'Europa. Sabis ilustres, d'aquells que marcan ab sa personalitat las épocas de la ciencia, confirman ab sos estudis nostras intuicions patrióticas y determinan una corrent científica salvadora.

Savigni defensa 'l dret germánich, funda la escola històrica, atrau la atenció dels pensadors envers los elements constitutius de las nacionalitats, encamina las miradas dels historiadors vers la Edat Mitja, y reconstruheix la naturalesa humana unint al home abstracte del filosofisme son natural complement que es l'home històrich.

Thierry, l'inimitable narrador de la historia merovingia, inicia 'l verader método històrich, demostra 'l gran valor històrich dels cronistas de la Edat Mitja ridiculizats pels servils y estérils imitadors dels historiadors romans, fa desapareixer la confusió existent en la historia de Fransa, fa entrar en la historia l'element de las rasses, busca la causa de las diferencias existents entre 'ls francesos del Mitjdia, del Nort y de Ponent en la diversitat de rasses y analisa minuciosament los caràcters de Gals, Romans, Franks y Borgoyons y sa influencia en la manera de ser de Fransa. Desde aquest autor, quina revolució tan fonda no han experimentat los estudis històrichs! quin desenrotll tan grandióc ne ha tingut la moderníssima ciencia etnològica!

De-Maistre, Bonald y sos deixebles reivindican la tradició; Leplay y tots los adeptes de la escola de la Pau y la Reforma social adoran la costum; los economistas s'inclinan obertament al sistema protector. Uns y altres somnian reconstituhir la societat per gremis y conjurar la qüestió social per medi de la Tradició, la Costum y 'l Régimen Corporatiu.

Los sociólechs tots, tant los de la escola cristiana capitanejats per

Balmes, com los de la escola positivista dirigits per Comte y Stuart-Mill anatematizan l'individualisme. Aquets últims buscan la realitat dels pobles é inician una revolució ab l'estudi de las societats naturals, de las personalitats étnicas, que son las verdaderas naciones.

La ciencia política ja no adora avuy lo parlamentarisme, ni 'ls sistemes absoluts; entén que 'l millor organisme polítich pera cada nació es lo seu propi, 'l que ha nascut de son caràcter y aptituts; descubreix los vicis interns dels grans Estats; presenta com á forma mes perfecta la de federacions ó lligas; se declara obertament partidaria del règimen representatiu per classes y gremis; y entreveu que 'l verdader subjecte del dret polítich no es una societat civil qualsevol, sino la nacionalitat.

La ciencia administrativa fa la mateixa via; rebutja la centralisació y l'uniformisme, y veu en los gremis utilissimas institucions administrativas.

Las escuelas filosóficas que avuy tenen vida de proselitisme ó de creixensa son duas: la cristiana y la positivista. Las duas llegendan indirectament nostras aspiracions: la una partint del dogma y l'altre del anàlisis experimental y observació de la realitat. La primera combatent l'utilitarisme en totas las esferas, sostenint la objectivitat de la moral y del dret, atacant la doctrina dels fets consumats; l'altre defensant la realitat dels pobles contra las imposicions del convencionalisme. Las duas s' enamoran de la Edat Mitja: la una per lo que te de cristiana, l'altra per lo que te de naturalista.

De las actuals tendencias artísticas ni vull parlarne per massa conegudas. Lo convencionalisme clàssich, romàntich y unitari, casi podem dir que ha passat á la historia. Per tot se considera que la llengua y forma veritablement artísticas, son la llengua y forma nacionals.

Aquestas tendencias del orde ideal, son los vapors que forman la atmósfera de la societat: quan la atmósfera está completament saturada, comensa la revolució en l'orde dels fets; y 'ls fets son sempre imatge de las ideas que 'ls engendran. Aquesta lley que s'ha realitzat en tots los periodos de la historia, se realitzarà també en lo periodo actual. Las tendencias y aspiracions d'avuy serán institucions sòcials demà; lo que avuy son desitjos de nostre cor, demà serán fets. Alegremnos, donchs, perque 'l pervenir ja es nostre.

Si la lley de causalitat nos assegura al triomf, la lley de la influencia del medi ambient nos fa revelecons no menos agradosas y encoratjants pera Catalunya. Tots los sers que viuen necessitan una atmósfera apropiada pera desenrotllarse; fora d'ella, arrastran una vida escassa y malaltissa.—Vora las fonts de nostra terra creix una planta de brancas flexibles y ramejadas que es la falguera; aqueixa planta débil y humil avuy, fou en un dels periodos geològichs, arbre corpulent, de groixuda soca y brancas ufanasas, á quina sombra lluytavan los sauris gegantins, y en qual brancatge reposava de son pesat volar lo pterodáctil. La atmósfera era llavors espessa y xardorosa, la terra calenta encara del foch que cova avuy en sas entranyas.

Los pobles necessitan una atmósfera de ideas y sentiments adecuada, un medi intelectual y moral que s'agermani ab son caràcter.—La época de la grandesa de nostra pàtria, coincideix ab l'apogeo de la civilització de la Edat Mitja; á mida que 's verfica la transformació de que he parlat avans, á mida que 'ns acostém á la Edat Moderna, va perdent tot l'esclat

de son poder. Los ayres de paganisme, de abstraccionisme y de artificialisme que allavors se giraren, foren fatals pera Catalunya.

En cambi, Castella sentia agermanarshi tant son caràcter, que com la falguera de atmósfera pastosa tragué ufana y corpulencia, senti creixer sas alas y empronent vigorosa volada, 's colocá al devant de tots los pobles d' Espanya. Fou aquella la época de sa grandiosa epopeya conquistadora, de sa grandesa literaria y de sa preponderancia internacional. L' arruinat hidalgo, lo don Quixot de la historia, criat en las inmensas y áridas planuras que recordan los deserts y estepas asiáticas, absolutista, autoritari, amich de generalisacions, somiador sempre y absorvent y dominador, se senti en sa esfera propia, y creyent arribada la hora de asseures com Roma en lo trono del mon, reptá á singular batalla á tots los pobles d' Europa, á la América tota y fins als salvatjes de Oceania.

Fou curta sa grandesa. La atmósfera s' ha anat cambiant: comensan á escassejarhi los elements que li donaren vida tan esplenderosa. Per aixó sa forsa ha desaparegut y ab ella totas sas conquistas; son poder colonial està reduhit á sa mes mínima expressió; son teatro apartat de las noves corrents de la literatura, arrastra una vida interminant y decrepita; son moviment intelectual es insignificant, sa oratoria anticuada y campanuda.

Mentres las corrents de la vida social moderna van enfondint mes y mes lo divorci entre Castella y l' ambient novíssim, mes Catalunya s' armonisa en tot ab la atmósfera de la societat que s' acosta.—Lo plasticisme de la llengua catalana, sa constant onomatopeya, son contacte ab lo poble, son allunyament de totas las esferas en que domina 'l convencionalisme, la fan apta pera la precisió pictórica y 'l relleu de las imatjes, la evocació immediata de la realitat y la energia de la forma, que exigueix imperiosament avuy la crítica literaria (1); per sa gran concisió y sa carencia de fórmulas convencionals es propia pera encarnar la ciencia positiva, despullada de vanas fraseologies.

Lo geni catalá amant de lo concret y de lo particular, y essencialment analítich, s' enllassa amorosament ab la ciencia especialista; son caràcter aixut, de paraula concisa y senzilla, ab la oratoria mes moderna; son dret civil fundat en los principis de la llibertat mes ampla, ab los novells principis de la Sociología; sa aptitut industrial y comercial, ab la vida económica moderna.

Y lo que ha perdut y aspira á recobrar: sa política colonial que imita avuy Inglaterra; sa constitució política presentada com ideal de perfecció per la ciencia; son procediment pera fer efectiva la responsabilitat política y administrativa, vers al qual se giran avuy totas las miradas; son exércit voluntari, sa descentralisació, son particularisme, son règimen representatiu, sa estructura corporativa; tot, tot ja vell y tradicional pera Catalunya, y nou, novíssim ideal de las ciencias!

Ara, donchs, li toca 'l torn á Catalunya: es la alsina que ni menys tragué brotada en lo període de las falgueras, l' àliga que no volá quan volavan los reptils. Avuy tot se prepara pera que entri de nou en la vida pública; l' odi al absolutisme, lo descrédit de la Revolució Francesa, la destrucció del convencionalisme, lo moviment de tornada de la societat europea al estat social dipurat de la Edad Mitja.

(1) Yxart, *El año pasado*, 1886-90.

E hi entrarà, senyors; podem esperarho, sense por de veurer burladas nostras esperansas.

Mes jo voldria pera ma pàtria, mes encara que sa llibertat. Jo voldria que Catalunya 's penetrés be de la significació y trascendencia d' aquest moviment social; y compregués la gloria eterna que conquistarà la nacionalitat que 's posi á la vanguardia del estol de guerra dels pobles oprimits. Jo voldria que aquesta nacionalitat fos la pàtria meva.

Ma veu no es prou potent pera dirigir-me á Catalunya; per aixó 'm dirigeixo á vosaltres tan sols que sou sos fills mes amorosos. Reseguiula arreu; parleuli no ab la voca sino ab lo cor, perque ab lo cor us escolti; feuli sentir las remors primeras de la revolució que 's prepara; convenceula de la trascendencia de la gran obra; digueuli que las nacions esclavas esperan, com la humanitat altre temps, que vingui 'l redemptor que trenqui sas cadenas; feu que sia 'l Geni de Catalunya lo Mesias esperat de las nacions; brindeuse á ser sos apóstols, vosaltres lo que sentiü creixer las forsas ab l' ardor de la polémica; construhíu las armas de combat los que vivíu ullpresos per la ciencia.—Vosaltres, los que us sentiü cridats al sacerdocí de la ensenyansa, avíeu sempre sa flama generosa, conquisteu la Universitat y 'ls Instituts de Catalunya, que 'l dia en que no mes los fills de la Pàtria s' asseguin en sols sitials d' honor, aquell dia la Universitat oficialisca, l' engendro de Felip V, haurá caygut per sempre; aquell dia ja no haurém d' anyorar, com anyorém avuy, la Universitat Catalana.

HE DIT.



DE NIT

Los estels resplandents parpellejavan en la foscor d' aquella nit serena; l' oreig era molt fresch, ab remor dolça cantava dalt dels pins cançons tan bellas qu' un rossinyol perdut entre las brancaas las ohia frisós, mut de sorpresa.

Tot calla, tot, menys l' oliva que xiula y 'l rat-penat que tot volant renega y 'l grill qu' entre las herbas esllanguidas entona ab lo cadell son cant de sempre.

La rosada s' escola de la boyra que passa humitejant arran de terra, timons y romanins treuen aroma y son cap de carmí una poncella.

De sobte lo tritlleig d' una campana ompla l' espay de dol y de sorpresa, com fochs-follets, clarors bellugadissas per la foscor caminan y serpejan y s' ohuen oracions y veus plorosas y cops de cávech percutir la terra.

En aquell punt per mitj de la estelada hi corria un estel ab llum espléndida.

ERNEST MOLINÉ y BRASÉS.

LO PODER DEL VOT

Diumenge tingué lloch l' ensaig del sufragi universal y á fé que ha donat excelent resultat. De vuyt diputats que devian elegrirse en nostra ciutat, van sortirne de las urnas sis de conservadors y dos de republicans: total, que la gran majoría de nostra població es molt conservadora y n' ha donat la prova al practicar lo dret polítich que fa poch nos han concedit; rahó tenia lo senyor Cánovas al dir que no li feya por lo sufragi universal practicat ab *tota sa pureza*, donchs ha donat lo resultat de sempre: ha guanyat qui ha fet las eleccions.

Los pobres fusionistas no han tret mes que aproximacions, y aixó que fa tot lo mes quatre ó cinch mesos que eran los amos de l' auca y encara algunas engrunas de poder tenian pera vigilar las operacions del escrutini; pero res, los que ab tant patriotisme arrossegaren lo cotxe del senyor Sagasta fa pochs dias, ja s' han refredat de son entussiasme, y haurán trobat mes cómodo lo sortir á *merendar* als volts de Barcelona, que exercir lo dret que dit senyor los hi concedí y ells tant victorejaren. ¿No es vritat senyor Maluquer que las ovacions ab tant trevall preparadas no 'ls han donat cap resultat? ¿No ho veu, home, com teniam rahó al dir que 'l poble de Barcelona no hi prengué part, com tampoch ne prengué en sa inmensa majoría en las eleccions de diputats provincials? Mes aconsolis pensant que quan governin los seus, las urnas tornarán á fer bondat y treurán á doijo diputats fusionistas.

Del modo com lo Govern practica la sinceritat electoral no cal parlarne, basta llegir tots los diaris pera convencers de que 'l poble te rahó al quedarse en sas casas y deixar al Govern que s' ho arregli com vulgui ¡de totas maneras tenia de guanyar! se parla d' electors que votaren quatre vegadas; de colegis que primer tancaren las portas y després al obrirlas l' urna ja estava tancada y plena de candidaturas, etz., etz., tots los fruyts pudrits que nos ha portat lo centralisme.

La desanimació fou gran, de seixanta y pico de mils d' electors no 'n votaren la tercera part, ab tot y contarhi los vots que sortiren per miracle, hi va haver colegis en que no arribaren á dotze; en cap arribaren á votar la meytat dels electors.

En una capital com la nostra en que, per desgracia, tant peu han pres las utopias socialistas, gracias á la desmoralisació política que 'ns han portat los partits madrilenys, tampoch tregué cap candidat ab tot y 'l soroll que mogué lo dia primer de Maig; y es que en nos-

tra patria las teorías que sostenta aqueix partit son exóticas y no arrelan fondo, com tampoch arrelaren las que vingueren de Madrit; fan molt mal en poch temps y després van corsecantse per sí mateixas. Lo poble va desenganyantse, y sols li queda la mes gran indiferencia. ¡Quán diferentas las elecciones últimas y las que tingueren lloch en lo seixanta nou! ¿qué n' ha quedat d' aquell entussiasme? lo mes gran escepticisme per tots los remeys d' *arrenca-caixals*; si los catalanistas podém curarli ja haurém fet prou; ell farà lo demés.

No cal dir que nosaltres no prenguerem part en la comedia; sols alguns per curiositat nos mirarem la representació desde las últimas filas y 'n sortirem fastigueijats de tanta farsa, mes al mateix temps convensuts de que hem de trevallar molt pera despertar la fé de nostre poble y rompre lo gel del indiferentisme, y un cop lograt, si algun dia 's fan unas elecciones veritat, acudir á las urnas; mes crech que tardarém molt temps avans que las elecciones siguin tals, perque 'ls polítichs centralistas tenen la paella pel mànec y 's defensarán com se defensen los que volen conservar la menjadora.

Ab sufragi universal y sense 'l sufragi universal lo producte de tanta farsa ha d' ésser sempre 'l mateix; una sola diferencia queda pera 'ls que en 'l present joch s' interessan; en lo segon cas, desde dalt, aixó es, desde Madrit, no costava poch ni molt trevall arribar á la victoria: lo camí era prou dret y Romero Robledo havia cuidat prou de plantejarlo; en cambi, ab lo sufragi de tot lo poble (ab torna segons se diu), calen enginys y combinacions que delatan fins ahont arriba la serietat de nostres partits polítichs.

Pero tant s' hi val: ¿d' un modo ó altre no ha sortit guanyadora la colla dels conservadors? Solzament se tractava de demostrar aixó: que 'l poder del vot, equival al vot del poder.

J. B.

Barcelona 12 de Desembre de 1890.

NOVAS

Segons anunciarem lo diumenge y dilluns passats se celebrá en aquesta ciutat l' anomenada *fira d' hivern*. Aquesta ha estat enguany molt animada y las tranzaccions que s' han fet, de bastanta importancia, encara que mellor profit n' haurian tret los firatayres, si no hagués fet lo mal temps que feu lo dilluns per la tarde, que la pluja los hi privá bona part de venda.

Per lo demés, com havem dit la fira ha estat animada, no tement que lamentar cap incident desagradable.

Aquesta última setmana tampoch hem rebut la visita de nostre estimat colega *El Tarrasenc*.

Avis á l' Administració de correus.

Ab tota pompa y solemnitat se celebrá en las parroquias d' aquesta ciutat, lo passat dilluns, la festa de la Puríssima Concepció.

Per la nit en la Parroquia de Sant Feliu, lo Rvnt. Soler, vicari del Poble Nou, feu en nostra propia llengua un oloqüentíssim y entussiasta sermó, en lo que en brillants períodos recordá la protecció de Maria al poble catalá.

La Pia-Unió del Sant-Christ de la Agonia, establerta en la iglesia de la Misericordia, celebrará durant tots los diumenges d' Advent, per la tarde, sos exercicis de reglament, ab sermó á cárrech del Rvnt. Rector de la Parroquia de Sant Feliu, D. Segismond Boix.

També celebrará lo dia 25, festivitad de Nadal, la Missa del *Gall* á las tres del matí, cantada per lo coro de la Academia Católica d' aquesta ciutat.

Per excés de original nos veyem obligats en lo present número á retirar la acostumada *Secció Política*.

Lo *Diario de Barcelona* aconsellava 'l diumenge passat á sos llegidors barceloníns que votessin pera diputats provincials á las personas á las quals poguessin confiar sos particulars interessos.

Y á continuació afegia ab tota naturalitat que no calia manifestar que 'ls que reuinan millors circumstancias eran los candidats conservadors.

Quin modo mes *indirecte* de fer propaganda conservadora l' *independent* degá de la premsa barcelonina.

Y aixó que no fa molt confessava que la política era una mentida.

'S veu que tambe vol perteneixer als seus partidaris.

Hem tingut lo gust de salutar en aquesta ciutat á nostre estimat amich, l' entussiasta catalanista, don D. J. Puigdollers y Maciá.

Feya ya 18 ó 19 mesos que, lluny de Catalunya pregonava nostres articles per las repúblicas americanas del Ecuador y sembla que porta noticias favorables pera la exportació de nostres productes á aquells mercats.

No cal dir ab quanta sinceritat li desitjem un brillant pervindrer, en los negocis que está portant á cap entre abdos pahissos.

Després dels entussiastas obsequis tributats pels tarragoníns á son eminent conciudadá don Joseph Pin y Soler ab ocasió del estreno de *Sogra y Nora*, los numerosos amichs y admiradors que te en Reus lo senyor Pin l' invitaren á un espléndit ápat que 's verificá en lo pintoresch Port de Salou, obsequiantlo además ab un thé en casa del conegut regionalista don Pau Font y de Rubinat, director de *Lo Somatent* de dita ciutat.

En lo banquet qu' en lo saló del Circol Sabadellés tindrà lloch avuy, en obsequi als nostres compatrieis D. Joan Sallarés y Pla y D. Joseph A. Planas y demes vocals catalans de la Comissió Aranzelaria, hi han sigut invitats l' Excm. Sr. Capitá General, Excm. senyor Governador Civil, lo President de la Diputació Provincial; Sr. Nicolau, senyors Durán y Bás, Ferrer y Vidal, Cornet y Mas, Bosch y Labrús, Lopez Fabra, Sert, Torelló y Sard.

Tambe han sigut invitats nostres Diputats á Corts y Provincial, los M. I. Srs. Alcalde y Jutje de primera instancia y D. Pau Turull y Comadrán.

Fem vots pera que dit important acte resulti á satisfacció dels verdaders amants de la Patria y del Travall Nacional.

Lo passat dilluns, á las onze del matí, un home se tirá de dalt á baix del pont de la Salut, quedant mort en l' acte.

Inmediatament se presentaren al lloch del succés nostre zelós Jutje de 1.^a Instancia, don Emili J. Perez y Martí y l' metje forense senyor Mundet, que després d' haver regonegut lo cadavre per orde del senyor Jutje, fou traslladat al Hospital.

Está ja fora de perill y bastant restablerta de la malaltia que está sufrint aquestos dias, la senyora donya Trinitat Durán, esposa de nostre estimat amich don Francisco Armengol y germana de nostre company de redacció senyor Durán.

No cal dir quan celebrém la millora, desitjant poguer donar prompte la afalagadora noticia de son complet restabliment.

Teniam intenció de resenyar lo banquet que va donar lo *Foment* de Barcelona als vocals catalans de la Comissió aranzelaria, tota vegada que 's tractava d' un acte patriòtic y en be dels interessos del pays productor; pero com que dit acte no resultá únicament proteccionista com semblava que havia d' ésser, nos abstenim de resenyarlo.

Desitjariam que lo procedir d' aquella respectable Associació en aquest assumpto, no trobés imitadors y que 'ls que 's diuhen proteccionistas catalans, prescindissin d' una vegada de tot color polítich per oficial que siga.

Lo passat dijous morí á Barcelona la respectable senyora donya Carme Soley y Puja-das, mare de nostre benivolgut amich lo conegut industrial don Andreu Guasch y Soley, aquí al igual que á tota la distingida familia de la finada enviém nostre pèsam per perdua tan irreparable.

Lo pintor senyor Martí ha terminat lo retrato de don Narcís Monturiol que ha de col·locarse en la galeria municipal de catalans il·lustres. Lo pintor senyor Fuster está acabant també la pintura del comte de Barcelona Ramon Berenguer I.

Es molt probable que, durant las vinentas festas de Sant Tomás, se celebri en lo Saló de Cent la acostumada solemne sessió literaria pera la colocació dels dos mencionats retratos.

Segons noticias, don Evarist Arnús ha nombrat en son testament vuyt albaceas, un dels quals es lo general Blanco. Entre las moltes deixas del difunt, figura una de 50.000 duros á favor del Asil de Badalona.

Ha rebut lo titol de Llicenciat en la Facultat de dret y ab la calificació de sobresalient nostre company don Lluís Durán y Ventosa. També ha rebut lo de Llicenciat en la Facultat de Filosofia y Lletres nostre altre company don Lluís Noguera y Vila.

Rebin nostra enhorabona.

En lo gran establiment fabril que s' está construhint á Santa Coloma de Cervelló, s' hi están aixecant dos edificis destinats á escoles pels noys y noyas de la colonia. Segons notícias en ditas escoles s' hi introduhirá una innovació que 'ns complau en gran manera consignar. Será la de usarhi com á llengua oficial lo idioma catalá. Al celebrar y felicitar-nos d' aquesta bona idea, sentim una viva recansa de que no tinga imitadors en tantas y tantas escoles de Catalunya que no dependeixen del govern y á las que per dita rahó no se 'ls pot imposar lo idioma castellá. De totas maneras lo exemple estará donat y pot ser tinga imitadors.

Ho celebrariam.

En las elecciones verificadas para la renovació parcial de la Junta directiva de la *Asociació Catalanista* de Reus foren elegits per majoria de vots los senyors següents: Pera President, Excm. Sr. D. Bernart Torroja; pera Vocals, D. Sebastià Massó, D. Joseph Arandes y Llopart y D. Francesch Bertrán, y pera Secretari, D. Víctor Fargas.

Lo govern francés, que no perdona medi pera captarse las simpatías de la vehina República d' Andorra, acaba de publicar un decret, segons lo qual serán admesas en una de las escoles normals de Fransa, gratuïtament y costejats tots los gastos per l' Estat: duas solteras que vulguin obtenir lo titol de professoras, pera dedicarse á la ensenyansa de la llengua francesa en son país.

L' Ajuntament de Tarrassa ha comissionat al metje d' aquella població don Pau Aymerich, pera que vagi á Berlin ab objecte d' estadiar lo procediment Koch pera la curació de la tuberculosís.

El Eco de Badalona corresponent al dia 6 del actual, está dedicat tot á la memoria del fill adoptiu de aquella població senyor Arnús, pera lo molt agraït que está aquell vehinat dels filantròpichs sentiments que en vida demostrá dit senyor en vers aquella població.

De Real ordre s' ha disposat que se explori la voluntat dels individuos del exercit que sapigan llegir y escriure y mideixin l'600 metros, sens cap nota desfavorable en sas afiliacions, y desitjin passar en classe de carrabiners d' infanteria, á dit institut, encar que no contin mes que un any de servici actiu.

ANUNCI OFICIAL

Alcaldía Constitucional de Sabadell

Havent acordat l' Ajuntament adquirir per concurs quinze urnas de cristall ó vidre transparent pera las votacions en las mesas electorals, se convida á los industrials de aquesta Ciutat que desitjin confeccionarlas pera que presentin durant lo terme de 20 dias el disseny y preu unitari de las mateixas.—Sabadell 11 Desembre de 1990.—L' Alcalde, *Joan Massagué*.

Imprempta y Enquadernacions de J. Comas, Madoz 31 y 35 y Sol 138, teléfono n.º 46.—SABADELL.